

- v. g. ire Viennam, pingere tabulam, effodere terram &c. l. stipulationes 72. in princ. ff. eod.
- 117 Atqui dum agitur ex deposito, commodato, contractu pignoris, nec agitur ad dandum: cum depositarius, commodatarius, & creditor pignoratitius non sint domini rerum, de quibus conveniuntur; nec etiam agitur proprie ad faciendum, sed potius ad restituendum.
- 118 Ergo &c. Putat igitur Bachovius, recitata verba dare & facere à Justiniano tantum exempli gratia fuisse posita, eaque suppleri debere ex subsequentibus verbis, & aliis quibusdam modis &c. ut sensus sit, quod Actionibus Personalibus non tantum dare vel facere intendamus, sed etiam aliter & aliis agendi modis utamur, & experiamur. Sed, quidquid fit de ultimis hęc particulis, & aliis quibusdam modis, quas de causis, non de formulis Actionum Personalium, exaudiendas esse, permulti docent arg. l. obligationes 1. in pr. ff. de O. & A. non sine fundamento sustineri potest, descriptionem Imperatoris adæquatam esse, ac, sicut sub ly facere non tantum veniunt facta simplicia, quæ in nudis facti terminis consistunt, sed etiam pręgnantia, quibus res aliqua traditur l. in conventionalibus 52. §. un. d. l. stipulationes 72. in fin. princ. l. ubi autem 75. §. 7. ff. de V. O. sic etiam venire possunt facta, quibus res debita redditur aut restituitur, per expressum textum in l. faciendi 175. ff. de V. S.
- 120 Et sicut alias sub facto continentur non-facta, seu omissiones, parique Jure censentur arg. cit. l. ubi autem 75. §. 7. ff. de V. O. ita quoque sub ly facere in descriptione Imperatoria continebitur ly omittere.
- 121 Potest itaque clarior & generalior describi Actio Personalis, quod sit jus persequendi, seu exigendi positionem vel omissionem illius rei vel actus, ad quam alter in commodum nostrum est obligatus. Et quia hæc obligatio personam afficit, consequitur, quod Actio Personalis contra personam aliam, ac, quæ nobis est obligata, vel per contractum vel quasi, vel per delictum, vel quasi-ejusve hæredes suapte naturæ non extendatur l. actionum 25. in fine pr. ff. l. penult. Cod. de O. & A.
- 122 Dixi suapte naturæ. Nam ex accidenti, & speciali Juris dispositione quædam Actiones Personales porriguntur adversus omnes, qui rei, super qua mediatè agitur, exhibendæ vel restituendæ facultatem habent.
- Talis est l. actio quod metus causâ, quâ, licet personalis sit, rem metu extortam non tantum ab extortente, sed etiam à quovis possessore repetere possumus l. metum au-tem 9. §. 8. ff. Quod metus causâ &c.
- 123 Actio quadrupedaria, quæ personalis quidem est: utpote cum oriatur probabiliter ex quasi-delicto; & tamen contra omnes, qui animal, quod pauperem fecit, id est, damnum contra naturam generis intulit, jure domini possidentis contestata tempore, competit, l. si quadrupes 1. §. 12. ff. Si quadrupes paup.
- 124 Actio noxalis, quæ ex delicto servi convenitur dominis, vel possessori, non qui talis est, quan-

do deliquit servus, sed qui tunc est, quando instituitur actio l. bona fide 11. cum seq. l. si servus 22. §. 1. ff. de Noxal. Act.

IV. Actio 125 ad exhibendum, quæ is, cujus interest, rem exhiberi, agit adversus quemcumque possessorem, qui rei exhibendæ facultatem habet l. in hac 3. §. ult. l. nam 4. l. Celsus 5. in princ. & §. ult. ff. ad Exhibend. Vocantur alias hujus generis Actiones in Rem scriptæ, non quod mixturam habeant ex Actione Reali & Personalis, sed quod participant aliquod de proprietate seu regulari natura Actionis Realis, ac dirigantur in rem ipsam, eamquæ à quovis possessore repetant.

Atque hæc actio Personalis quandoque simpliciter venit in Jure Actionis nomine l. pecunia 178. §. 2. ff. de V. S. interdum vocatur Condictio §. appellamus 15. Inst. de Act. l. actio-num 25. in pr. ff. de O. & A. l. si doceas 1. Cod. de Donat. Quæ sub modo, vel conditione &c. Licet 128 alias, si strictiori modo loquamur, per Condi-tionem intelligantur illæ duntaxat: Actiones Personales, quæ dantur non-domino contra dominum l. ult. ff. Usufructuar. quemadmod. cav.

Porro Actio Personalis non est ita propria & connata Juri Personali, quin etiam ex alia radice, naturali scilicet æquitate, à Legibus agnita, & ad agendum singulariter elevatâ, pronascatur. Sic enim l. actio ad exhibendum, de qua in num. 41. & in num. 125. est Actio Personalis, quæ non tantum competit ob-præcedens Jus Proprietatis, Reale vel Personale, sed etiam ob quodcumque interesse, quoties nimirum alicujus interest, rem, ab alio posses-sam, exhiberi, ut actor in illius notitiam de-venire possit: æquitate naturali sic dicente, ut, quod alteri seu possessori non nocet. & ac-tori prodest, efficiatur per l. in summa 2. §. 5. ff. de aqua & aqua pluvi. Stryck in tract. de Action. forens. tit. 1. membr. 2. §. 39. Ubi doctissimè 130 demonstrat, actionem ad exhibendum non oriri ex delicto: licet enim sit arbitraria, ac eum, qui contumaciter rem exhibere detre-ctat, in gravius condemnari faciat; attam-en ex hac causa non nascitur, sed causa alia, speciale nempe commodum, exhibitione rei sperandum, ad æquitatem naturæ fundandam antecedit, opus est.

II. actio ex l. si & me & Titium 32. ff. de R. C. 131 est Actio Personalis, nec tamen ex præcedenti Jure Personali vel obligatione descendit, sed magis ex æquitate naturali: si enim Mævius à me petat mutuas pecunias, & ego eundem mittam ad debitorem meum Sempronium, ut ille petit pecunias numeret; factâ nume-ratione, non habeo Jus agendi contra Mævium ex contractu mutui: utpote cum quo mutuum, quod numeratione perficitur, ego non contraxi; sed quia æquum est, ut mea pecunia, ad alium delata, redeat ad meum patrimonium, actio in d. conceditur. Stryck cit. l. §. 44. & seqq.

III. sunt quamplurima interdicta persona- lia, quæ non fluunt ex alio jure, quam natu- rali,

rali, præfertim illa, per quæ vis fieri prohibe- tur, quando quis in re sua vel publica com- modum promovere cupit, & ab altero, cui nullum imminet incommodum, impeditur; 133 quale est interdictum, ne vis fiat ei, qui in via publica ire vel agere vult l. prator ait 2. §. ult. ff. Ne quid in loco publ. interdictum ne vis ei fiat, qui reficere vult viam publicam & face- re meliorem l. adiles 1. in pr. ff. de Via publ. in-

terdictum ne vis fiat ei, qui reficere intendit iter privatum l. inde etiam 3. §. 11. ff. de itin. acti- que p. r. v. interdictum ne vis fiat ei, qui cloacam reficere cogitat l. prator ait 1. in pr. ff. de Cloacis. Stryck cit. l. §. 41. Quam- 134 quàm in simili- bus eventibus factum alterius improbum plerumque concurrat, & saltem Jus aliquod, ex titulo primogenio nobis juxta n. 49. competens, minuatur, aut infringatur.

CAPUT II.

De Dominio in Communi.

Considerato Jure Proprietatis in genere, subjiciuntur illius species, inter quas præcellit *Dominium*; quod, cum amplissimè pateat, ac rursus varias sub se species complectatur, operæ pretium est, ut prius in præl. cap. in communi discutatur.

SECTIO I.

De Natura & Divisione Domini.

SUMMARIA.

1. Etymologia Domini. 2. & seqq. Homonymia. 8. & seqq. Variæ definitiones. 12. & seqq. Illarum impugnationes. 16. Nostra definitio. 17. Est Jus seu potestas. 18. & seqq. Immediatè de re. 20. Nomine proprio. 21. Disponendi. 22. & seqq. Per Actiones, Lege permissas. 26. & seqq. Dividitur Dominium in Plenum & minus Plenum. 29. Hocque subdividitur in directum & utile. 30. & seqq. Im-

pugnatur, & defenditur hac subdivisio. 35. & seqq. Usufructus male revocatur ad species Domini utilis. 39. & seqq. Vel ad Dominium imperfectum. 41. & seqq. Dividitur ulterius Dominium in Universale & Particulare. 47. In Verum & Fictum. 48. Naturale & Civile. 49. Revocabile & Irrevocabile. 50. Civile & Prætorium. 51. & seqq. Quiritarium & Bonitarium.

§. I.

Etymologia Domini.

1 **D**ominium à domo denominatum, & do- minum per derivationem appellatum esse, qui domui præest, totique familiæ domi- natur, colligitur ex l. pronuntiatio 195. §. 2. ff. pater autem ff. de V. S. & docet cum alius Harprecht ad pr. Inst. de R. D. n. 27. quia videlicet olim Dominia domus ac habitationis proprie finibus sunt conclusa.

2 Accipitur quandoque largius, & ipsa Juris- dictio Domini nomine effertur arg. l. 9. ff. ad l. Rhod. de Faltu: quatenus nempe Dominium dicit Jus gubernandi vel disponendi de re & persona, & genus est ad Dominium Juris- dictionem & Proprietatis, uti notatum in Lib. I. tract. de Jurisdic. cap. 1. n. 23.

3 Sed, quia impræsentiarum agimus de Jure Proprietatis, nihil cum Dominio Jurisdictionis commune, sed omnia cum Dominio Proprietatis habe- mus singularia; quod tamen itidem subinde

latius capitur, ut alias quoque Juris Realis species contineat per l. de servitutibus 2. §. 1. ff. Si servus vind. l. per hoc 4. in princ. ff. Communi divid. Clariss. D. Joann. Balthasar Braun. p. m. in nobilissimo tract. de Dom. cap. 1. §. 3. num. 2. Subinde capitur strictius, ut denotet Domi- nium Proprietatis, quatenus à cæteris speciebus Juris Realis distinguitur l. qui bona 13. §. 1. l. eorum 19. in pr. ff. de Damno infello &c. Hæc- que strictior acceptio nobis est acceptior, quando de Dominio, prout singularem Juris in Re speciem constituit, modo tractamus, germanicè Eigenthumb/ eigenthumbliche Gec- rechtigkeit. Lauterbach ad tit. ff. de A. R. D. §. 2. in fin. Et in hac acceptance quandoque 7 simpliciter vocatur proprietatis, velut advertimus in cap. 1. n. 6. monstrant textus in §. in- terdum 44. Inst. de R. D. l. quæ ratione 9. §. 6. & 7. ff. de A. R. D. & magis per decursum elucescet.

§. II.

Definitio Domini.

In definiendo Dominio non minus, quam in describendo jure Proprietatis, in varia placita Theologi pariter & Jureperiti dividuntur. Ex celebrioribus definitionibus est I quã Dominium dicitur esse facultas disponendi de re tanquam sua. Ita Lessius de *J. & F. lib. 2. cap. 3. dub. 1. n. 2.* Reding *Theol. Scholast. tom. 12. quæst. 1. artic. 1. controu. 1. num. 4.* Mezger *Theol. Scholast. tract. 11. Disp. 26. artic. 1. num. 8.* II. quã Dominium appellatur jus perfectè disponendi de re corporali, nisi Lege prohibeatur. Ita Bartolus, quem sectantur & tueritur Molina de *J. & F. tr. 2. disp. 3. n. 1. & seqq.* Lugo *disp. 2. Sect. 1. num. 2. & seqq.* Haunold *tr. 3. num. 1. & seqq.* III. quã Dominium describitur esse jus seu potestas perfectè de aliquo disponendi, nisi Lege prohibeatur. Ita Zoësius ad *tit. ff. de A. R. D. num. 2.* D. Braun *cit. tr. de Dom. cap. 2. 15. nu. num. 5.* IV. quã Dominium vocatur potestas, de re nomine proprio immediate disponendi, per actiones Lege permissas, non impedibilis licitè ab aliis. Ita Clariss. DD. Gletle ad *Inst. de R. D. n. 5.* & Franz *ibid. p. 2. n. 3.* V. Contra I. definitionem opponitur ex Haunoldo *cit. l. num. 16.* quòd definiatur unum relativum per alterum; & tam parum explicatur natura Domini, quàm parum explicatur natura paternitatis, quando dicitur, paternitatem esse facultatem disponendi de aliquo tanquam filio: sicut enim in tali paternitatis definitione nescitur, quid sit filius; sic in definitione Domini nescitur, quid sit res sua. VI. In II. definitione communiter displicet, teste D. Braun *cit. l. num. 4.* particula *corporali*: restringitur enim Dominium ad solas res corporales; cùm tamen in rebus incorporabilibus quoque Dominium inveniat, velut inferius dicitur. VII. Definitioni III. adversari credit P. Krimer de *J. & F. q. 1. art. 3. n. 23.* quòd plura fiant, jure tribuente actui valorem Juris, & effectus ejus ex illo valore nascentes, quin constituat illi facultatem, citra omnem Legem prohibentem. Sic multi, ait, concedunt, Clericos habere strictum jus, etiam superfluum ex proventibus beneficii; & tamen, esto illa superflua expendant in usus profanos, peccare quidem, sed non contra justitiam; quod tamen falsum esset, si carerent Dominio superfluum. VIII. Definitionem IV. impugnat idem Krimer *artic. 2. num. 11.* ex fundamentis, ab Haunoldo in *tract. 2. num. 51.* propositis, ac offendere conatur, posse quem dominum esse, tametsi licitè possit impediri ab alio in usu rei sue. Nam si Petrus eandem domum primitus vendiderit Paulo sinè traditione; deinde vendiderit Cajo cum traditione, secunda

venditio cum traditione est valida, sicque Jure Domini facta, non obstante, quòd Petrus à Paulo licitè potuerit impediri in secunda venditione. Simile quòd contingit in sponsalibus, cum duobus sponis successivè contractis: nam sponsalia secunda, si consensus de presenti accedat, valent, etiamsi sponsa primæ competat jus impediendi, quò minus sponsalia nova cum alia contrahantur. His ita præmissis, meam definitionem 16 efformo, ac dico, quòd Dominium sit Jus seu potestas immediate de re nomine proprio disponendi, per actiones Lege permissas. Dixi I. *Jus seu potestas.* Ut ponerem genus Domini, simulque indigitarem, ad Dominium non requiri dispositionem actualem, sed sufficere potentialem: adeoque pupillos & minores esse veros dominos, esto in actu secundo per se ipsos non disponant. Dixi II. *immediate de re.* Ubi monstratur 18 differentia Domini, quã differt ab aliis Juri-bus in Re: nam, qui *Pignus* aut *Servitutum*, habet in re, non potest immediate disponere de illa re, sed utilitatem duntaxat, aut securitatem in ea habet: qui verò Dominium obtinet, potest disponere circa rem ipsam, ut statim explicabitur. *Possessio* quidem accedit 19 ditè proximius Dominio, & si bonã fide iustitiamque titulo sit amicta, dat possessori dispositionem facultatem, qualem ferè dominus habet: sed tamen ea dispositio non est absoluta, sicut in Dominio, sed respectiva; nec valet diutius, quàm duret bona fides & titulus, quibus deficientibus, dispositio resolvitur. Dixi III. *nomine proprio.* Nam etiam tutores, curatores, syndici, & procuratores habent facultatem disponendi de rebus, & quandoque tam liberam & expeditam, quàm ipsæmet personæ principales, quarum tutelam, curatellam, syndicatam, aut procuratorem tenent: sed, quia disponunt alienò nomine, Domini non sunt. Dixi IV. *disponendi*: hoc est, id pro suo libitu agendi circa rem, quod in ea est agibile per illius usum, abusum, conservationem, destructionem: quò sensu quilibet dominus rei suæ moderatur & arbitrat dicitur in *l. in re mandata 2. 1. Cod. Mandati.* Dixi V. *per actiones Lege permissas.* Ubi, ne 22 videantur obstarè, quæ in *num. 14. & 15.* sunt opposita, notandum est, quasdam actiones nonnunquam à Lege prohiberi, ut, si contra Legem ponatur, illicitè ponatur & invalidè; subinde verò prohiberi, ut validè quidem contra prohibitionem Legis ponatur, non tamen licitè. Unde, licet quis Dominus sit, non tamen actus prohibitos exercere potest licitè vel validè: censentur enim ejusmodi

modi actus moraliter esse impossibiles juxta discretum textum in *l. filius 15. ff. de Condit. in-24. tit.* Quando igitur admittitur, Clericos esse dominos bonorum superfluum, nec tamen ad causas profanas disponere posse; id intelligitur de dispositione licita, non autem de dispositione valida: utpote cùm illa solum 25 prohibita, hæc permittitur. Pariter,

quòd secunda venditio, traditioni conjuncta, valeat, non attentat primã, inde est: quia secunda venditio cum traditione solum illicita, non autem invalida est. Quando autem in individuo rescire liceat, utrum dispositio sit tantum illicita, vel etiam invalida? Traditum reperies in *Lib. I. tract. de Jure Leg. cap. 1. à n. 311. & cap. 2. à n. 152.*

§. III.

Divisio Domini.

Divisiones Domini multe sunt. Dividitur enim I. in plenum seu perfectum, & minus plenum seu imperfectum. Dominium Plenum & Perfectum describitur à Clarissimis Facultatis nostræ Collegis. D. Braun de *Dom. cap. 5. §. 1. n. 4.* D. Gletle ad *tit. Inst. de R. D. n. 6.* D. Franz ad *eund. tit. p. 2. n. 4.* quòd sit Jus de re disponendi tam amplum & universale, ut in talire nullus alius habeat jus stabile & perpetuum. A Magnifico D. P. Petschacher de *Jure in communi q. 2. art. 1. num. 2.* cui nobiscum accedit Clariss. P. Krimer *cit. l. de J. & F. q. 2. art. 3.* describitur, quòd sit Jus in re, extendens se ad omnem ejus usum seu dispositionem. Dominium minus plenum & imperfectum à laudatis Clariss. triumviris describitur, quòd sit Jus disponendi de re tam restrictum, ut alius quoque jus stabile habeat & perpetuum. Ad mentem verò *cit. Magnifici* Authoris describitur, quòd sit Jus in re ad omnem ejus usum seu dispositionem se non extendens. 29 Dominium minus plenum subdividitur in directum & utile. Directum est Jus disponendi de nuda rei proprietate, seu substantia; vulgò das *Ober-oder Grund-Eigenthumb* / vel *Grund-Erchtigkeit.* Utile est Jus disponendi principaliter de rei utilitate; germanicè das *Untere-oder Grund-Eigenthumb* / vel *Grund-Erchtigkeit.* Et quamvis Harpprecht ad *pr. Institut. de R. D. n. 40. & seqq.* cum plurimis, hanc subdivisionem veteribus *Juris incognitam*, & nullã Lege, sine qua loqui erubescimus, fundatam appelleret: refellit tamen à multis & magnis *Juris*, Zoëli ad *tit. ff. de A. R. D. n. 5.* Eckoldt *ibid. §. 6.* Struv. *exercit. 11. th. 55.* Braun *cit. cap. 3. §. 2. n. 3. & seqq.* Lauterbach ad *cit. tit. ff. §. 4.* & iustè quidem: nam emphyteutis & vasallis in jure quandoque tribuitur Dominium, veluti constat ex *l. possessores 12. Cod. de Fund. parimon.* ibi: *cum fundorum sint domini &c. & tit. 8.* 32 §. *rei Fund. 2. ibi: tanquam domini &c.* interdu verò Dominium illi negatur *l. agri 1. §. 1. ff. Si ager vestigial* ibi: *quomodo non efficiantur domini &c. d. tit. 8. §. 2. Fund. 2.* ibi: *quomodo possessio per beneficium ad eum (vasallum) pertineat, tamen proprietates ad alium spectat; & tit. 23. Fund. 2.* ibi: *proprietates rei immobilis beneficiaria 33 penes dantem remaneat.* Ne ergo contradictionem admittamus in recitatibus textibus, fateamur oportet, Dominium esse duplex, directum & utile; & hoc quidem juxta textus

in *num. 31.* in emphyteutis & vasallos transferre; illud verò juxta *num. 32.* penes dominum directum remanere. Quòd si tantum hæc 34 phrasæ, *directum & utile*, cuiquam displiceant, nimis est delicatus, nec fenit, quòd, cùm emphyteutis & vasallis concedatur utilis rei vindicatio per textum in *d. l. agri 1. §. 1. ff. Si ager vestigial*, *l. tutor 16. §. ult. ff. de Pignorat. act. d. tit. 8. §. rei autem Fund. 2.* debeat quoque concedi Dominium utile: eò quòd actio, tanquam effectus, sua debeat causæ assimilari. Id autem plerisque placuit, usumfructum 35 ad Dominium utile perperam reduci, propter textum convincentem in *l. usufrui 5. in pr. ff. Si usufruct. per. l. reus dicitur 25. in pr. ff. de P. S. & rationem: quia fructuario circa rem, 36 in usumfructum concessam, non competit jus disponendi, sed tantum jus percipiendi emolumenta rei; neque res, in qua fundatur usufructus, dicitur illius propria, sed aliena *pr. Institut. l. usufructus 1. ff. de Usufr.* Inde 37 etiam non res ipsa secundum se potest à fructuario vindicari, si possideatur à tertio, sed tantum usufructus, seu servitus personalis *l. qui usufructum 3. l. usufrui 5. §. 1. & seqq. ff. Si usufruct. per. l. hoc editio 1. §. ult. l. si autem 2. ff. de Operis novi nuntiat. l. un. §. 4. ff. de Remiss.* Quin nec fructus vindicare, vel suos facere; 38 potest, antequàm illos per se vel alium perceperit *l. fructus 44. ff. de R. V. l. arboribus 12. §. ult. ff. de Usufr. l. si fructuarium 25. ff. quib. mod. usufruct. amittit. l. qui sicut 25. §. 1. ff. de Usufr. & fruct.* Equidem P. Krimer de *J. & F. q. 3. num. 85. 39* usumfructum constituit speciem imperfecti Domini; cui in speciem auxilii videtur 40 textus in *l. usufructus 4. ff. de Usufr.* ubi dicitur, quòd *usufructus in multis casibus pars Domini sit.* Sed, omissis aliorum responsionibus, adducit & refellit D. Braun *cit. cap. 3. §. 2. à n. 11.* cum eodem Resp. usumfructum in multis casibus esse partem Domini non formalem & propriam, sed impropiam & militudinariam, quatenus non paucos effectus & proprietates Domini, præsertim quoad emolumenta rei, participat. II. dividitur Dominium in universale & 41 particulare. Universale est, quod pro objecto habet universitatem jurium & bonorum, puta hereditatem, bonorum possessionem &c. Singulare est, quod pro objecto habet rem singularem ac determinatam, v. g. domum, agrum, vestimentum.*

- 42. Si dicas: Dominium universale non esse speciem subalternam Domini, dum v. g. producit petitionem hereditatis, toto celo differenterem à rei vindicatione, quam producit
- 43 Dominium. Resp. Dominium, genericè consideratum, abstrahere à petitione hereditatis & rei vindicatione; hasque actiones, & ceteros effectus discrepantes, oriri ex Dominio, specificè accepto, nempe petitionem hereditatis ex Dominio Universalis, & rei vindicationem ex Dominio Singulari, si pro objecto rem corporalem habeat.
- 44 Si urgeas: Dominium hereditatis debere vocari Jus mixtum ex Reali & Personali, dum hereditas v. g. nihil aliud est quam collectio Jurium, quæ penes defunctum erant. Atqui penes defunctum erant Jura Realia & Personalia. Ergo &c.
- 45 Resp. distinguendò minor. ponens defunctum erant Jura Realia & Personalia, si considerentur separatim seu divisim, concedo minor. Si considerentur conjunctim, nego minor. & sub ead. distinct. consequ. Verum siquidem est, quòd, si Jura, penes defunctum existentia, considerentur separatim, Jura Personalia inter illa reperiantur: quia, si defunctus actionem quandam ex mutuo v. g. habuerit contra Sempronium, habuit aliquod Jus Personale. Sed si Jura, quæ defunctus habuit, collectivè sumantur, (quemadmodum sumuntur in hereditate, & petitione hereditatis exigantur) non amplius attenditur, illud Jus Personale quæ tale, sed attenditur potius Jus Domini, vel quasi, quod defunctus habuit in suis Juribus, etiam Personalibus, atque ad heredem transmisit. Certum enim est, quòd, qui Jus Personale obtinet, simul etiam Dominium obtineat in illo Jure Personali: utpote cum libere possit in suum commodum de tali Jure disponere.
- 47 III. dividitur Dominium in verum & fictum. Verum est, quod alicui competat in rei

veritate. *Fictum* est, quod competit tantum ex fitione Juris, veluti contingit in Actione Publiciana & Reivindicatoria.

IV. dividitur Dominium in Naturale & Civile. *Naturale*, quod etiam *Habitale* dicitur, est, quando alicui res secundum se & quoad substantiam est subiecta, absque eo, quod actualem dispositionem circa rem ponere valeat. Tale remanet uxori in rebus dotalibus, stante matrimonio. *Civile*, quod etiam *Abuale* nuncupatur, est, quando alicui dispositio, Dominio connexa, secundum effectus civiles conceditur: quale residet in marito respectu dotis, stante matrimonio.

V. dividitur in revocabile & irrevocabile. *Revocabile* est, quod restrictum est ad certum tempus vel conditionem; sicut accidit in herede, ratione rei, sub conditione legata. *Irrevocabile* est, quod neque certo tempori, neque certa conditioni alligatur.

VI. dividitur in Civile & Prætorium. *Civile*, seu *Legitimum* est, quod descendit immediate ex Jure Civili, cujusmodi censetur Dominium hereditatis. *Prætorium*, seu *Honorarium* est, quod immediate descendit ex Jure Prætorio, cujus generis reputatur Dominium ex Bonorum possessione, & Dominium, quod missus in possessionem ex secundo decreto consequitur, de quo in *Lib. II. tract. 2. de Proc. Judic. cap. 5. num. 70.*

VII. dividitur olim in Quiritarium & Bonitarium. Per *Bonitarium* erat designatum Dominium aliquid, minus perfectum, quod competeat in rebus soli provincialibus; per *Quiritarium* erat denotatum Dominium perfectissimum, ac solis Quiritibus & Civibus Romanis proprium, quod dabatur in rebus soli Italici. Sed hoc, postquam Justinianus in *l. un. Cod. de Nudo Jure Quiritum*, differentiam utriusque Domini sustulit, adtracta divisio non amplius attenditur.

SECTIO II.
De Modis acquirendi Dominium.

SUMMARIUM.

53. Varii modi acquirendi à variis statuuntur. 54. & seq. Explicatur secundum nostra principia. 57. Describitur Venatio. 58. Est occupatio. 59. & seq. Intelligit talis, ut fera amittat libertatem. 61. & seq. Habet pro objecto animalia fera. 63. In naturali libertate existentia. 64. Explicatur illa libertas. 65. De Jure Natura & Gentium cuilibet licet venari. 66. & seq. Non item hodiernis moribus. 68. Describitur Inventio. 69. & seq. Est occupatio. 71. Rerum inanimatarum. 72. & seq. Illarum varias. 76. & seq. Tangitur inventio Thesauri. 82. Atinguntur res, pro derelicto habita. 83. Describitur Occupatio bellica. 84. Habet pro objecto personas. 85. & seq. Non tamen omnes. 87. Et res hostiles. 88. & seq. Aquibus sub modo excipiuntur Bo-

na Ecclesiastica. 95. Requiritur bellum justum. 96. & seq. Offenditur cum distinctione inter res mobiles & immobiles effectus occupationis bellica. 99. Describitur Accessio naturalis. 100. & seq. Explicatur. 104. Accessionis species est Alluvio. 105. Coalitio. 106. & seq. Insula prodelta. 108. Alvei derelictio. 109. Factura animalium. 110. & seq. Perceptio fructuum. 113. Describitur Accessio Artificialis. 114. Illius species est Implantatio & Satio. 115. Item specificatio. 116. & seq. Cujus diversi sunt effectus. 123. Item Adjunctio. 124. & seq. Quæ etiam multiplices ponit effectus. 127. & seq. Item Confusio. 129. & seq. Commissio. 131. & seq. Medificatio. 133. Scriptura. 134. Pignus.

§. I.
De Venatione.

53. **M**odi, quibus acquiritur Dominium, in impari planè numero à Jureperitis statuuntur, ut videre est apud D. Braun de *Dom. 54p. 2. n. 3. & seqq.* Ego, ut conformiter iis, quæ præmissa sunt in *cap. 1. sect. 2. §. 1. & 3. differam, referre cenfeo, num per acquirendi Modum intelligatur causa immediata & proxima acquisitionis, ad mentem Clariss. D. de Ghlingensperg ad *tit. Instit. de R. D. q. 17.* vel causa mediata, remota, & prævia, seu titulus, conformiter traditis à Clariss. P. Friderico Ininger de *Dom. disp. 3. q. 1. art. 1.* Magnific. D. P. König ad *tit. de Causa Possess. & Propriet. 55p. 2. sub n. 80.* Si primum; duos acquirendi Modos statuo, traditionem & apprehensionem. Traditio locum invenit in rebus, quæ alicujus Dominio detinentur; Apprehensio in rebus, quæ nullius sunt. Si secundum; Modi acquirendi secundum nostra principia in *cit. sect. 2. §. 1.* alii sunt *primævi;* *secundarij.* Verum juxta Imperatorem in *§. singularium 11. Inst. de R. D.* alii sunt *Naturales*, qui suapte naturæ sunt habiles, ad transferendum Dominium; alii *Civiles*, qui vim conferendi Domini referunt in acceptis Juri Civili. Ad posteriores Modos refertur Successio hereditaria, & præscriptio; sed, ut ostendimus in propriis tractatibus, minus proprie. Ad priores Modos, quos in præsentia *sect. expendemus, revocatur**

57. **V**enatio, quæ describi potest, quòd sit occupatio ferarum animalium, in naturali libertate existentium.

58. **Dixi** *occupatio*. Nam, ubi quis animalia tantum persequitur, aut preparatoria solum ponit ad illorum capturam, necdum ea per venationem acquirivisse censetur *arg. §. fera igitur 12. Inst. de R. D. ibi: simulatque ab aliquo capta fuerint &c. sed retinent naturalem libertatem, & manent nullius.*

59. Quòd si fera sit vulnerata, non eò ipsò pertinet ad vulnerantem *§. illud quoscum 13. Inst. de R. D. l. naturale 5. §. 1. ff. de A. R. D. nisi in communi hominum utilimatione non poterit amplius effugere manus vulnerantis: tunc enim longè videtur apprehensa manu, suamque libertatem amisisse.* Lessius, Lugo, Haunold, P. König *cit. l. n. 83.* D. Braun de *Dom. cit. p. 2. cap. 1. §. 4. num. 2.* Clariss. D. Franz ad *Coit. tit. Inst. p. 2. n. 18.* Similiter quando fera in laqueum aut aliud instrumentum, capturæ paratum, incidit, non censetur ad eum spectare, qui laqueum non instrumentum posuit *arg. l. in laqueum 55. ff. de i. præterquam, si fera se tam fortiter intricaverit, ut in morali hominum judicio nequeat amplius evadere* *arg. mox cit. l. in laqueum 55.* Authores antea citati.

61. **Dixi** *ferarum animalium.* Non enim omnia animalia constituunt objectum Venationis, sed quæ fera sunt, id est, hominum consortia devitant, ac in invis, campis, aut locis

abditis &c. vagari consueverunt, v. g. ursi, apri, lepores, pices, volucres &c. de his namque verificatur, quòd, cum nullius sint, cedant primo occupanti *§. fera autem 12. cum aliquos seqq. Inst. de R. D.* Et quia animalia quædam morantur in terris, uti sunt ursi, cervi &c. quædam in aère, sicuti volucres; quædam in aqua, veluti pices: hinc est, quòd Venatio sit triplex, *Venatio in specie*, quæ feras terrestres; *Avucupium*, quod feras volatiles; *Piscatio*, quæ feras aquatiles pro objecto agnoscit.

Dixi *III. in naturali libertate existentium.* Enimverò si animalia usu vel dexteritate hominum sint manifestata, custodia hominum coercita, caveis, vivariis, aut piscinis inclusa, non possunt ab aliquo occupari, donec in naturalem libertatem se se denuò exierant: eò quòd illius Dominio subsint, cujus custodia detinentur *§. apium 14. §. pavonium 15. Inst. de R. D. l. possideri 3. §. 14. ff. de A. vel A. P. Cen. 64.* sentur autem in naturalem libertatem se se exierunt, vel quando se effugunt oculos nostros, ut illorum persecutio reddatur difficilis, sicuti de apibus dicitur in *cit. §. apium 14.* vel quando deponunt animum redeundi, cum tamen antehac volare & revolare consueverint, veluti de pavonibus & columbis concluditur in *cit. §. pavonium 15.* Planè si fera in sylvis, etiam circumseptis, circumferrent; aut si pices in stagno vel lacu contineantur, detinentur naturalem adhuc possidere libertatem, & primo capienti cedere *l. possideri 3. §. 14. ff. de A. vel A. P.* Neque enim pro libertati domini sylvæ vel stagni valent apprehendi, sicuti fera vivariis, aut piscinis inclusa.

Et hæc licentia venandi competit de Jure Naturæ, Gentium, & Civili, cuilibet homini, adeò, ut liceat etiam in aliena sylva venari, eò effectu, ut quis dominus efficiatur fera, in aliena sylva trajectæ vel apprehensæ *§. fera igitur 12. Inst. de R. D. l. quod enim 3. §. 1. ff. de A. R. D. l. Divus 16. ff. de S. P. R. l. quod enim 3. §. 1. ff. de A. R. D.* licet dominus sylvæ jus prohibendi habeat, ne alius sylvam ingrediatur d. textib. & si alius fuerit ingressus, actionem injuriarum movere possit *l. injuriarum 13. §. ult. ff. de Injur.* Hodiernis verò moribus jus venandi multis in locis Principes, Comites, Nobiles, & alii Domini Jurisdictionis sibi proprium vendicant; in quibus Venatio diversimodè nunc dividitur, ut alia dicatur *Alta* seu *Superior*, quæ licet apprehendere feras majores ac nobiliores; alia *Bassa* seu *Inferior*, quæ licet capere feras minores & ignobiliores: rursus dispescatur in *Simultaneam*, quæ duo vel plures jus venandi habent; & *Simplex* seu *Privatam*, quæ jus venandi competit uni privativè: iterum dirimatur in *Precariam*, quæ alicui precario & revocabiliter ad libitum conceditur; & *Hereditariam*, quæ transit ad hæredes. De hac venatione, juxta mores hodiernis

§. IV.

De Accessione Naturali.

- 99 IV. **A**D Modos acquirendi Naturales pertinet *Accessio*, quæ vel naturalis est, vel artificialis. *Naturalis* est, quæ res aliena rei nostræ, citra hominis industriam aut factum, accedit.
- 100 Dixi I. *res aliena rei nostræ*. Nam fundamentum Accessionis constituunt duo prædia, fundi, & res similes, sic, ut fundo vel prædio nostro quidpiam ex fundo vel alia re noviter acquiratur.
- 101 Dixi II. *citra hominis industriam, aut factum*. Adæque sola natura in accessione naturali suam operationem exercet; ex quo videri possit, nullam hic apprehensionem, aut traditionem intercedere, sine qua tamen ex dictis in cap. I. num. 75. Dominium haud acquiritur. Sed sciendum est, quod, uti *circa* insinuatum, non requiratur immediata apprehensio vel traditio singularum partium, sed sufficit, si una pars fuerit tradita, vel apprehensa juxta l. *possideri* 3. §. 1. ff. de A. vel A.P. Sed etiam in accessione pars, quæ noviter accedit rei nostræ, tradita censetur aut apprehensa, quatenus antecesserit res nostra, cui tanquam principali accedit, à nobis apprehensa, vel nobis tradita fuit. P. Ininger de Dom. disp. 2. q. 1. art. 1. §. *alluvio*.
- 103 Dixi III. *accedit*. Accedit autem vel modo continuo, vel modo discretò. Modus continuus est quadruplex, Alluvio, Coactio, Insulæ productio, Alvei derelictio. *Alluvio* facit incrementum latens, dum beneficium vicini fluminis portio terræ paulatim fundo nostro sic accrescit, ut nesciatur, quantum quolibet temporis momento accreverit §. *præterea* 20. Inst. de R. D. l. *ad eod quidem* 7. §. 1. ff. de A. R. D. *Coactio*, quam etiam *Accretionem* appellant, ponit incrementum patens, dum unò quasi impetu pars notabilis, ex alieno fundo ad nostrum vi & rapinâ fluminis translata, radices agit, & coalescit §. *quod si* 21. Inst. d. i. d. l. *ad eod quidem* 7. §. 2. ff. de A. R. D. *Insulæ*

producitur, & dicitur *nata*, quando vel locus aliquis in flumine sicus relinquatur, vel locus aliquis eminentior in flumine consurgit; *facta* verò dicitur, quando flumen, in duo cornua divisum, agrum alicujus circumfluit. Nata in flumine (aliud est in mari, in quo cedit primo occupanti §. *insula* 22. ff. d. i.) debet inter possessores vicinorum prædiorum secundum proportionem spatii correspondentis dividi d. §. *insula* 22. d. l. *ad eod quidem* 7. §. 3. Facta remanet in Dominio prioris domini d. l. *ad eod quidem* 7. §. 4. *Alluvio* propter derelinquendum, quando flumen relinquit illam fossam, spatium, aut ambitum, intra quem fluere solebat; & acquiritur illis eum proportionem, qui vicina possident prædia §. *quod si* 23. Inst. de R. D. *Accessio* quæ modo discretò perficitur, est duplex, factura animalium, seu nativitas; & perceptio fructuum. *Factura animalium* efficit, ut fetus, ex animali nostro progenitus, sit nostræ §. *item ea* 19. Inst. d. i. quia partus sequitur ventrem, cujus pars esse judicatur. *Perceptio fructuum* tribuit percipienti Dominium, non tantum si dominus sit rei fructificantis, sed etiam si bonæ fidei possessor §. *si quis* 35. Inst. d. i. Cum autem de Jure Naturæ res quælibet fructificet suo domino, utpote qui non tantum rei proprietatem sed utilitatem quoque obtinet: hinc perceptio fructuum respectu bonæ fidei possessoris minus propriè refertur inter modos acquirendi Naturales, sed est merum privilegium civile & commodum possessionis, in cap. ult. penitiùs examinandum. Plura de Accessione Naturali 12 l. reperies apud Harprecht, Schambogen, & alios Expositores ad §§. per decursum citatos, ac Clariff. DD. Facultatis nostræ Collegas, D. Braun in *Discursu Jurid. de Accessione Naturali*. D. Franz ad *cir. tit. Insitut. §. I. i. & §. seqq.* D. Ayblinger ad *Someting d. i. num. 29.*

§. V.

De Accessione Artificiali.

- 113 V. **I**nter Modos acquirendi Naturales humeratur *Accessio Artificialis*, quæ res aliena rei nostræ vel solâ industriâ humanâ, vel ejus concursu concursu, accedit. Ex concursu industriæ humanæ cum natura Accessio Dominio operatur in *Implantatione* & *Satione*: si quis enim plantetur aut seratur in meo solo, ibique radicem figat, efficit rei plantatæ vel factæ dominus, tametsi planta vel semen antecesserit ad alium spectaverit §. *si Titius* 31. §. *quâ ratione* 32. ff. de R. D.
- 115 . Ex sola industria humana Accessio Dominium diversis modis tribuit. I. est *Specificatio*, quæ nova forma in materiam introducit, ita ut in humano commercio habeatur

pro diversâ specie entis, atque aliò nomine substantivo explicetur, velut si ex tabulis aut lapidibus extruatur domus, vel ex metallo cudatur, aut confectur vas. Ubi quoad acquisitionem Domini videndum est, utrum forma, noviter introducta, prævaleat materiæ, seu, quod idem est, utrum forma non possit ad priorem materiam reduci; num materia prævaleat formæ, seu, quod in idem recidit, num forma possit ad priorem materiam reduci. Priore casu specificans fit dominus novæ speciei §. *cum ex aliena* 25. Inst. de R. D. cum prior materia per novam formam videatur extincta *arg. l. mulieris* 13. §. I. ff. de P. S. Uade, qui ex aliena lana vestimentum, ex alie-

- no frumento farinam confecit, evadit dominus vestimenti & farinæ: cum neque vestimentum in lanam, neque farina in frumentum reduci possit. Ne tamen materia domino fiat nocumentum, jus ipsi succurrit, actionem concedendò; sed cum distinctione, scilicet specificatio bonâ vel malâ fide peracta. Si bonâ; conceditur ipsi actio in factum contra specificantem, quâ æstimationem materiæ repetere valet *arg. l. in rem* 23. §. 4. ff. de R. V. Si malâ fide; domino materiæ contra dominum speciei plures actiones competunt, nempe utilis rei vindicatio, tanquam dolò desierit possidere materiæ extinctam *arg. l. in autem* 27. §. 3. l. qui peritiorius 36. in pr. ff. d. i. actio ad exhibendum d. l. *in rem* 23. §. 5. conditio fortiva & actio *furti* l. *si quis* 52. §. 14. ff. de Furt. Posteriore casu materia persistit in antiquo Dominio d. §. *cum ex aliena* 25. *Insitut. de R. D.* non enim censetur moraliter extincta, sed propter suam potentiam invariata *arg. l. quæsitum* 78. §. 4. de Legat. 3. Unde si ex alieno auro vel argento fabricatum sit vas, manet argentum & aurum penes antiquum dominum. Potest igitur per rei vindicationem repetere materiam; sed, si specificator in bona fide consistat, potest si vindicantem exceptione doli, vel retentione speciei tandem repellere, donec impensa pretium operæ persolvat per *cir. l. in rem* 23. §. 4. ff. de R. V. Secus, si specificator in mala fide utpote qui suam operam donasse creditur *arg. §. ex diverso* 30. in *fin. Inst. de R. D.*
- 123 II. est *Assumptio*, quæ res nostra accedit alienæ, tanquam accessorium principali, veluti si quis mensæ pedem alienum, vel alienam gemmam annulo adjungat; habetque tunc locum tritissima Juris Regula, quod accessorium sequatur quoad Dominium naturam sui principalis §. *si tamen* 26. Inst. d. i. l. *sed si meis* 26. §. 1. ff. de A. R. D. Dixi: tanquam accessorium principali: quia, si rebus conjunctis eadem sit portio, & utraque sit æque principalis, sua quævis domino subiecta manet l. *quidquid* 125. §. 2. ff. de A. R. D. Ubi autem res aliena accedit nostræ per modum accessorii, domino priori dantur varia remedia; & quidem si quis rem alienam adjunxerit rei propriæ, distinguitur inter bonam & malam fidem, ac eadem contra adjungentem conceduntur remedia, quæ conceduntur contra specificantem. Sin quis propriam rem adjunxerit alienæ, rursus distinguitur inter bonam & malam fidem; & in casu bonæ fidei, si adjungens in possessione existat, contra vindicantem habet exceptionem doli aut beneficium retentionis usque ad satisfactionem, pro impensis & materia adjuncta præstitam; vel, si possessionem amisit, potest ad exhibendum agere, ut res adjuncta separetur, & vindicetur d. l. *in rem* 23. §. 4. ff. de R. V. alii in casu malæ fidei negatur omne remedium *arg.*

cir. §. ex diverso 30. in *fin. Inst. h. i.* Confer Clariff. D. Franz ad *cap. d. tit. §. 17. d. n. 108.*

III. est *Confusio*, quæ duorum materiæ liquidæ aut liquefactæ; ejusdem vel diversæ speciei, v.g. vinum & vinum; aut oleum & acetum sic inter se uniantur, ut arte humanâ & viâ ordinariâ nequeant ab invicem separari; & si confusio fiat utriusque domini voluntate, vel casu fortuito, inducit materiarum communio, Dominiumque pro indivisò, datâ cuilibet actione communi dividendo ad separationem & æstimationem, si una materia fuerit pretiosior, faciendam §. *si duorum* 27. *Insitut. de R. D.* Si unius voluntate sit inducta confusio, sed malâ fide; redditur integra læso domino massa *arg. l. cuius* 53. ff. de R. V. Sin bonâ fide; discurretur pariformiter, ac in primo casu l. *lacus* 12. §. 1. ff. de A. R. D. nisi species foret ad priorem materiam reducibilis; quò casu discurrendum, sicut in specificatione. D. Franz *cir. §. n. 112.*

IV. est *Commixtio*, quæ materiæ duorum solidæ sic inter se conjunguntur, ut aggregatum aliquod per accidens resulcet, sicut si frumentum cum frumento, grex cum grege commisceatur. Ubi, nisi duorum voluntate fiat commixtio, non inducit materiarum communio, sed quilibet pro sua quantitate dominus manet, & rei vindicatione potest eandem repetere §. *quidsi frumentum* 28. *Insitut. de R. D.* Excepta pecuniâ, quæ propter commercium humanum, indèque sequentem Domini necessariam certitudinem, moraliter interire censetur, quando cum alia pecunia tanto opere commisceatur, ut discerni non possit l. *si alieni* 78. ff. de Solutio.

V. est *Inedificatio*, quæ, quod ex aliena materia in meo ædificatur solo, sive à me sive ab alio, mihi, ceu soli domino, cedit §. *cum in suo* 29. *Inst. de R. D.* & ad eod quidem, ut licet in proprio solo ex aliena materia ædificaverim cum mala fide, propter decorem publicum non detur actio ad exhibendum & separandum, quod ædificio conjunctum est, sed tantum actio de tigno juncto ad duplum d. §. *cum in suo* 29. l. *Lex duodecim* 1. in *prin. ff. de Tigno juncto*. Interim quod ædificatur ex nostra materia in alieno cum bona fide, dat causam retentionis seu deductionis expensarum, de quibus infra.

VI. est *Scriptura*; quæ, quod inscribitur chartæ, papyro, membranæ, vel tabulis nostris, sit nostrum §. *littera* 33. *Insitut. de R. D.* Idem de *Pictura*, quòd tabulæ cedat, pronuntiatum in l. *in rem* 23. §. 3. ff. de R. V. Cui tamen in faciem restitit §. *si quis* 34. *Inst. d. i.* Ut ad eod multum torqueatur Jureperiti, quomodo hunc, cum illa l. possint componere; pluribus tamen docentibus, d. §. exaudiendum de casu, quò pictura valde præcellens & artificiosa in aliena tabula exprimitur. Vid. Clariff. D. Franz ad *d. tit. §. 19.*